

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 271/2024-96

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], narodeného [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom JUDr. Mariánom Ďurinom, Sibírska 4, Bratislava, proti rozsudku Krajského súdu v Prešove č. k. 2Sa/29/2020-200 z 19. januára 2022 a rozsudku Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7 Ssk 71/2022 z 31. mája 2023 takto

rozhodol:

Ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

Odôvodnenie:

I.

1. Ústavný súd uznesením zo 16. mája 2024 prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľa doručенú ústavnému súdu 30. júla 2023, ktorou sa domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „kasačný súd“) uvedeným v záhlaví tohto uznesenia (ďalej len „napadnutý rozsudok“) a rozsudkom krajského súdu uvedeným v záhlaví tohto uznesenia. Taktiež žiada vyslovenie porušenia svojho základného práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe podľa čl. 39 ods. 1 ústavy a vlastníckeho práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, ako aj čl. 12 ods. 1 ústavy. Sťažovateľ žiada, aby ústavný súd zrušil napadnuté uznesenie a vec vrátil najvyššiemu správne súdu na konanie. Zároveň žiada zaviazat' najvyšší správny súd na úhradu primeraného finančného zadost'učinenia vo výške 40 000 eur a náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. Z ústavnej sťažnosti a príloh vyplýva, že sťažovateľ sa žalobou proti Ministerstvu obrany Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo obrany“) na krajskom súde a následne kasačnom súde domáhal uznania, že v mladistvom veku bol zneužívaný na vojenský výcvik, vojenskú prípravu a pod. Zároveň sa domáhal priznania I., resp. II. kategórie funkcií už od dovŕšenia 15 rokov, čo by kladne ovplyvnilo jeho dôchodok. Konanie súdov, ako aj štátnych orgánov, ktoré tieto

skutočnosti prehládajú, vníma ako zjavne svojvoľné, nezákonné, podkopávajúce ústavné princípy právnej istoty a garancie vymožitelnosti práva.

3. Sťažovateľ bol od 1. septembra 1986 do 31. augusta 1990 žiakom Vojenského gymnázia SNP v Banskej Bystrici. Od 3. septembra 1990 do 2. februára 1991 vykonával náhradnú vojenskú službu a od 3. februára 1991 bol prijatý do služobného pomeru vojaka z povolania, kde do 31. decembra 1992 vykonával funkciu I. kategórie a následne do 6. júla 1995 funkciu II. kategórie, od 7. júla 1995 znova funkciu I. kategórie. Od 1. januára 1998 bol v služobnom pomere profesionálneho vojaka, z ktorého bol prepustený k 31. januáru 2003 personálnym rozkazom náčelníka generálneho štábu z 8. novembra 2002 kvôli organizačným zmenám. Vojenský úrad sociálneho zabezpečenia mu rozhodnutím z 23. februára 2003 priznal výsluhový príspevok na obdobie do 31. januára 2007 podľa § 31 a § 123 zákona č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení účinnom do 30. apríla 2013 (ďalej len „zákon o sociálnom zabezpečení vojakov“). Vychádzal z toho, že sťažovateľova služba netrvala 15 rokov, v dôsledku čoho by mu vznikol nárok na výsluhový dôchodok, ale len 12 rokov. Sťažovateľ sa proti tomuto rozhodnutiu neodvolal, to nadobudlo právoplatnosť a výsluhový príspevok mu bol po určitý čas aj vyplácaný.

4. Sťažovateľ 3. decembra 2019 požiadal vojenský úrad, aby mu do doby služby zarátal aj čas strávený na gymnáziu. Po neúspešnej snahe vojenského úradu vysvetliť sťažovateľovi, že táto doba sa do doby služby nezaráta, vydal vojenský úrad rozhodnutie č. 65407027187508/2020 z 29. júna 2020, ktorým sťažovateľovi výsluhový dôchodok nepriznal.

5. Sťažovateľ sa proti uvedenému rozhodnutiu vojenského úradu odvolal, no ministerstvo obrany rozhodnutím č. SELUZ-257-2/2020-OdSP z 3. septembra 2020 potvrdilo rozhodnutie vojenského úradu a pripomenulo, že keďže žiaci vojenských stredných škôl nevykonávali vojenskú službu, nebolo ich štúdium zaradované do I. či II. kategórie funkcií. Služné žiakov nepodliehalo ani dani zo mzdy podľa zákona č. 88/1952 Zb. o materiálnom zabezpečení príslušníkov ozbrojených síl v znení neskorších predpisov. Preto nie je považované za príjem na účely sociálneho zabezpečenia.

6. Správnu žalobu proti rozhodnutiu ministerstva obrany zamietol krajský súd rozsudkom č. k. 2Sa/29/2020-200 z 19. januára 2022 s tým, že ani zákon č. 114/1998 Z. z. o sociálnom zabezpečení vojakov v znení neskorších predpisov, ani zákon o sociálnom zabezpečení vojakov neustanovovali, že by bolo štúdium na vojenskej strednej odbornej škole považované za vojenskú službu. Sám sťažovateľ neuviedol žiaden právny predpis, ktorý jeho tvrdenia podporil. Štát si v rámci vlastnej úvahy upraví sociálne zabezpečenie a ak to sťažovateľ vníma nespravodlivo, nemožno to považovať za medzeru v práve a priestor pre sudcovskú tvorbu práva. Aktivity žiakov neboli službou podľa zákona č. 92/1949 Zb. Branný zákon v znení neskorších predpisov, ale šlo o štúdium v rámci prípravy na povolanie. Status vojenských škôl upravovali školské zákony [č. 186/1960 Zb. o sústave výchovy a vzdelávania (Časová verzia predpisu účinná od 01.09.1980 do 31.08.1984), zákon č. 168/1968 Zb. o gymnáziách (Časová verzia predpisu účinná od 01.01.1971 do 31.08.1978), zákon č. 63/1978 Zb. o opatreniach v sústave základných a stredných škôl (Časová verzia predpisu účinná od 01.09.1978 do 31.08.1984) a zákon č. 29/1984 Zb. o sústave základných a stredných škôl (školský zákon) (Časová verzia predpisu účinná od 01.09.1984 do 31.12.1988, od 01.01.1989 do 31.05.1990, od 01.06.1990 do 04.01.1991)]. Žiaci vojenských gymnázií nastupovali na základnú vojenskú službu až v 1. ročníku vojenskej vysokej školy. Preto táto doba

nie je ani tzv. inou službou v zmysle § 132 zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov. Tiež nešlo o službu vojakov z povolania, pretože podľa § 24 zákona č. 76/1959 Zb. o niektorých služobných pomeroch vojakov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o niektorých služobných pomeroch vojakov“) a § 5 ods. 2 Branného zákona sa ním mohol stať len ten, kto absolvoval základnú vojenskú službu. Krajský aj kasačný súd považoval snahu porovnávať štúdiom na vojenskej škole s učebným pomerom učňov za neprimerané, pretože učňom na pracoviskách hrozili rovnaké riziká ako zamestnancom.

7. Sťažovateľ v kasačnej sťažnosti krajskému súdu vytkol, že v rozpore s § 5, § 19 a § 23 ods. 2 Správneho súdneho poriadku (ďalej len „SSP“) neumožnil stranám konfrontáciu názorov a nezohľadnil názory UNICEF a judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) týkajúce sa nútenej práce. Sťažovateľ ďalej krajskému súdu vytykal, že vec nesprávne posúdil vzhľadom na všetko, čo bolo od študentov vyžadované, aké mali povinnosti na rozdiel od žiakov civilných škôl a pod.

8. Kasačný súd poukázal na to, že ide o sociálnu vec podľa § 199 ods. 1 písm. g) SSP, kde žalobcom je fyzická osoba. Preto krajský súd nebol viazaný žalobnými bodmi (203 ods. 2 SSP), čo podľa § 453 ods. 2 SSP znamená, že ani kasačný súd nie je viazaný sťažnostnými bodmi, čiže nie je podstatné, či a ako sťažovateľ sťažnostné body vymedzil.

9. Sťažovateľ sa domáhal priznania výsluhového dôchodku v zmysle zákona o sociálnom zabezpečení vojakov, ktorý upravuje aj sociálne zabezpečenie profesionálnych vojakov, kam patrí aj výsluhové zabezpečenie. Na vzťahy upravené týmto zákonom sa nevzťahujú všeobecné predpisy o sociálnom poistení (zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov), ak samotný zákon o sociálnom zabezpečení vojakov neustanovuje inak. Sťažovateľ sa tak neúčelne zaoberá tým, ako bola vojenská služba hodnotená v minulosti [zákon č. 101/1964 Zb. o sociálnom zabezpečení (Časová verzia predpisu účinná od 01.07.1975 do 31.12.1975), zákon č. 121/1975 Zb. o sociálnom zabezpečení (Časová verzia predpisu účinná od 01.09.1994 do 31.12.2003) alebo zákon č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov (Časová verzia predpisu účinná od 01.07.2003 do 31.12.2003)]. Navyše, v danej veci je sporným obdobie rokov 1986 až 1990, ktoré by už vôbec nebolo možné posudzovať podľa v tom čase už neúčinného zákona č. 101/1964 Zb.

10. Zákon o sociálnom zabezpečení vojakov v § 38 ods. 1 (v znení účinnom do 31. decembra 2003) určoval, že profesionálny vojak po skončení služobného pomeru má nárok na výsluhový dôchodok, ak služobný pomer trval najmenej 15 rokov. Ministerstvo obrany do doby služobného pomeru sťažovateľa započítalo len obdobie od 3. septembra 1990 do 31. januára 2003 (cca 12 rokov a 5 mesiacov). Zo zákona o sociálnom zabezpečení vojakov jasne vyplýva, že pre vznik nároku na výsluhový dôchodok nie je vôbec podstatné zaradenie funkcie vojaka do kategórie, ale len doba trvania služby. Preto je irelevantné sťažovateľovo hodnotenie správnosti či nesprávnosti zaradovania do funkcií či kategórií v rámci služby. Branný zákon v § 2 ods. 1 (v znení účinnom do 31. decembra 1997) uvádzal, že ozbrojené sily tvorí predovšetkým vojsko, ktorým sa podľa § 2 ods. 2 rozumie súhrn vojakov, teda osôb, ktoré boli odvedené a majú služobnú povinnosť. Z toho jasne vyplýva, že osobu nemožno považovať za vojaka skôr, než bola odvedená.

11. Pojem služobný pomer v ozbrojených silách v zákone o sociálnom zabezpečení vojakov zahŕňal vojenskú činnú službu vojakov z povolania, pretože len tí ju vykonávali v služobnom pomere. Iné

druhy služby sa vykonávali v osobitnom pomere, nie služobnom pomere. V zmysle § 24 ods. 1 zákona o niektorých služobných pomeroch vojakov bol možný vznik služobného pomeru vojaka z povolania až po vykonaní základnej služby, čiže je vylúčené, aby vznikol žiakovi vojenskej strednej školy. Zákon o sociálnom zabezpečení vojakov nikde neustanovuje, že by sa za službu malo považovať aj štúdium na vojenskej strednej škole. Z toho kasačný súd uzavrel, že štúdium na vojenskej strednej škole nie je subsumovateľné pod § 58 ods. 1 zákona o sociálnom zabezpečení vojakov, a tak ani zarátateľné do doby služby v zmysle § 38 ods. 1 tohto zákona.

12. Je logické, že vzhľadom na cieľ vzdelávania na vojenských stredných školách (príprava na službu vojakov z povolania) bol výchovnovzdelávací proces upravený tak, aby sa priblížil k pomerom v ozbrojených silách. To však samo osebe nerobilo zo štúdia na vojenskej strednej škole výkon vojenskej služby v zmysle Branného zákona. Federálne ministerstvo obrany vo svojom odbornom vykonávacom predpise „*Ustanovenia pre vojenské stredné školy ČSLA*“ z 30. júna 1982 označovalo žiakov ako „*žiaci-nevojaci*“. Je irelevantné, či boli žiaci-nevojaci poverovaní úlohami, ktoré boli vzhľadom na ich vek nevhodné, pretože to nezaložilo ich služobný pomer k ozbrojeným silám ani to z nich neurobilo profesionálnych vojakov predtým, než boli odvedení. Napokon tu absentuje logický dôvod, prečo by takéto prípadné porušovanie práv malo byť odškodnené formou zvýhodneného zohľadnenia vo výsluhových nárokoch nad rámec zákona, a nie v rámci zodpovednosti štátu za nesprávny výkon verejnej moci.

II.

13. Argumentácia sťažovateľa spočíva najmä v nasledovnom:

- a) Sťažovateľ sa dožaduje, aby ministerstvo obrany akceptovalo dobu, ktorú strávil na gymnáziu, ako výkon vojenskej služby vo vzťahu k posúdeniu jeho nároku na výsluhový dôchodok.
- b) Sťažovateľ žiadal o akceptovanie, že bol ako detský vojak zneužívaný na vojenský výcvik a prípravu.
- c) Sťažovateľ žiadal o zaradenie do I., či II. kategórie funkcií od dovŕšenia 15 roku veku.
- d) Napokon považuje napadnutý rozsudok a rozsudok krajského súdu za arbitrárne.

III.

Vyjadrenie krajského súdu, odpoveď sťažovateľa na výzvu ústavného súdu, vyjadrenie kasačného súdu a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie krajského súdu:

14. Krajský súd vo svojom vyjadrení z 24. júna 2024 k ústavnej sťažnosti uviedol, že podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Nie je úlohou ústavného súdu zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách (napr. I. ÚS 19/02, I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05). Právomoc ústavného súdu konať a rozhodovať podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o namietaných porušeníach ústavou alebo príslušnou

medzinárodnou zmluvou garantovaných práv a slobôd je kvalifikovaná princípom subsidiarity, v zmysle ktorého ústavný súd o namietaných zásahoch rozhoduje len v prípade, že je vylúčená právomoc všeobecných súdov, alebo v prípade, že účinky výkonu tejto právomoci všeobecným súdom nie sú zlučiteľné so súvisiacou ústavnou úpravou alebo úpravou v príslušnej medzinárodnej zmluve. V nadväznosti na to nie je ústavný súd zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu len vtedy, ak by ním vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02).

15. V dôsledku prechodu vecnej príslušnosti v správnych veciach z krajských súdov na novozriadené správne súdy krajský súd od 1. júna 2023 nedisponuje spisovým materiálom vo veci. Krajský súd sa dostatočne a zrozumiteľne vyjadril v napadnutom rozsudku krajského súdu, ktorý bol následne preskúmaný kasačným súdom, ktorý v napadnutom rozsudku nekonštatoval porušenie práv sťažovateľa. Dôvody napadnutého rozsudku krajského súdu sú založené na faktoch, logických úvahách a obsahu spisového materiálu. Dôvody obsahujú skutkové zistenia a právne posúdenia, na ktoré krajský súd odkazuje. Právo na súdnu a inú právnu ochranu v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy nespočíva v nároku na meritórne rozhodnutie, ktoré bude splňať predstavy sťažovateľa a zaručí mu úspech v konaní. Postup súdu má byť zákonný, ústavne akceptovateľný a rozhodnutie preskúmateľné a nearbitrárne.

16. K veci sa vyjadrila aj zákonná sudkyňa, ktorá uviedla, že v danej veci rozhodovala v zmysle príslušných zákonných ustanovení, podľa najlepšieho vedomia a svedomia. V napadnutom rozsudku krajského súdu sa vyjadrila ku všetkým žalobným dôvodom a viac k veci nemá čo uviesť. Spis sa už nenachádza na krajskom súde. K namietaným porušeniam sťažovateľa sa vyjadrila podrobne v odôvodnení napadnutého rozsudku krajského súdu.

III.2. Odpoveď sťažovateľa na výzvu ústavného súdu:

17. Sťažovateľ sa podaním z 8. júna 2024 vyjadril k výzve ústavného súdu na doplnenie ústavnej sťažnosti o podrobné spresnenie aktivít študijných a pracovných na vojenskom gymnáziu, ako aj uvedenie predpisov, ktoré ich upravovali. V tejto odpovedi sťažovateľ opísal zoznam výstroja a stravu, ktorá bola rovnaká ako u vojakov základnej služby, aby si tak žiaci na ňu zvykali. Pri rôznych cvičeniach sa požívali gumené napodobeniny granátov a v poslednom ročníku aj „ostré“. Pre nácvik strelby boli využité vzduchovky, malokalibrovky a športové jednoranové pištole.

18. Denný poriadok mladistvého vo vojenskom gymnáziu vychádzal zo služobného predpisu „Škol-2-2 Štatút VG SNP“, ktorý navrhoval a spracovával náčelník organizačného oddelenia, schvaľoval ho veliteľ vojenského útvaru alebo veliteľ vojenskej školy. Ministrom národnej obrany ČSSR bol na celom území ČSSR stanovený budiček na 6.00 h. To platilo, ak nebol mladistvým na rote vydaný rozkaz na škrabanie zemiakov a čistenie zeleniny o 2.00 h ráno. Velitelia bojových útvarov a vojenských škôl rozpracovávali detailnejšie denný poriadok pre vojakov vojenskej

základnej služby a žiakov vojenských gymnázií. Po budičku nasledovala rozcvička, hygiena, presun na raňajky. Dopoludnia prebiehalo vyučovanie, poobede aktivity v záujmových krúžkoch a povinné samoštúdium. O 14.30 h sa denným rozkazom vyhlasoval program na nasledujúci deň, určili dozorné služby a až tak bolo osobné voľno. Po večeri povinné sledovanie televíznych správ a o 22.00 h večierka. Na izbe spalo cca 40 žiakov. Dbalo sa na ustielanie lôžok, uloženie bielizne a uniforiem v skrinách a niekedy aj opakované upratovanie. Okolie kasární sa upratovalo bez ohľadu na počasie. Na evidenciu správania žiakov slúžili záznamy o odmenách a trestoch. Vychádzky boli možné len na základe záznamu do vychádzkovej knižky na vyhradený čas. Rovnaké knižky mali vojaci základnej vojenskej služby. Letné prázdniny mali žiaci krátené z 2 mesiacov na 6 týždňov kvôli výcviku na rozdiel od žiakov civilných škôl, banických učňov či fúkačov skla. Žiaci museli dodržiavať vojenskú zdvorilosť, salutovať, zdravieť, vzdávať poctu, zúčastňovať sa nástupov, ceremónií a rituálov. Počas štúdia boli zaradení do mužstva, družstva, čiat, rôt, práporov, pluku. Velitelia týchto útvarov boli vždy vojaci z povolania. Ako velitelia družstiev sa striedali žiaci a zástupcom veliteľa čaty bol najaktívnejší žiak. Na žiakov sa vzťahovali bez výnimky aj všetky základné vojenské poriadky Ozbrojených síl ČSSR vrátane disciplinárneho poriadku a vojenských zákonov. Žiaci sa zúčastňovali nácvikov bojových poplachov. V „*stálej bojovej pohotovosti*“ bolo neustále 80 % žiakov. Žiaci a vojaci základnej vojenskej služby dostávali rovnaké hygienické potreby a pomôcky osobnej hygieny.

19. Vo vojenských priestoroch ČSLA sa tajila vojenská drezúra mladistvých, čo bolo medzinárodnými normami zakázané, no tu dovolené, lebo cieľom bola výchova detských vojakov. Kontrola vo vojenskom školstve podliehala výlučne Ministerstvu národnej obrany ČSSR v Prahe. Neexistoval „*vojenský odbor*“ na civilnom Ministerstve školstva ČSSR v Prahe, ktorý by odstránil tieto praktiky. Lekárska, zdravotnícka a dentálna starostlivosť sa poskytovala žiakom vo vojenských nemocniciach alebo lekára školy. O sťažovateľovom pohybe mala ČSLA neustály prehľad. Príprava na budúce vojenské povolanie bola prípravou na celoživotné povolanie vojaka z povolania. Ak by sa chcel žiak neskôr vyhnúť vojenskej „*budúcnosti*“, musel by zaplatiť finančnú náhradu 2 4000 Kčs za školu, čeliť nepripusteniu k maturite a pod. Pri konflikte civilných a vojenských predpisov by vždy mali mať prednosť tie vojenské, ako *lex specialis*.

20. Bývalý minister národnej obrany ČSSR genplk. Ing. Martin Dzúr vydal tajný rozkaz MNO ČSSR č. 05/1969 z 25. 5. 1969 o založení štyroch vojenských gymnázií v Prahe, Opave, Moravskom Třebovom a Banskej Bystrici (všetky nazvané VGJŽ). VGJŽ v Banskej Bystrici bolo neskôr premenované na VG SNP. Na každom boli prítomní aj vojaci základnej vojenskej služby, ktorí zabezpečovali chod školy.

21. V rozhodnom čase MNO ČSSR porušovalo § 14 ods. 1 Branného zákona: „*Do vojska dobrovoľne vstúpi, kto na seba dobrovoľne vezme služobnú povinnosť, ktorú by inak nemal, ak mu to bolo na jeho žiadosť povolené. Kto chce dobrovoľne prevziať túto povinnosť, musí s výhradou ustanovenia odseku 2 na seba vziať tiež povinnosť podrobiť sa odvodu, ktorej by inak nepodliehal (dobrovoľná odvodná povinnosť)...*“ Sťažovateľ sa musel podrobiť odvodu ako maloletý žiak ZDŠ, inak by ho na prijímacie skúšky na vojenské gymnázium nepozvali. Musel byť zdravý a jeho stav sa zaznamenal do „*Zdravotní knižky pro vojáky z povolání*“. Nedovolené bol voči sťažovateľovi aplikovaný aj § 10 Branného zákona, keď sa musel podrobiť povinnej lekárskej prehliadke a vyšetreniu vo Vojenskej nemocnici v Ružomberku, ktorej závery sa zaznamenali do „*lékařského vysvědčení*“, na základe ktorého sa vydal „*Dotazník brance*“ o schopnosti či neschopnosti

na vojenskú službu. V ňom stanovili stupeň zdravotnej spôsobilosti na vojenskú službu. Tieto údaje sa zaznamenávali do „Zdravotní knížky pro vojáky z povolání“.

22. Podľa uznesenia ústavného súdu č. k. II. ÚS 363/2023-37 z 9. augusta 2023, ktoré rieši obdobnú situáciu, vojenskú službu v zmysle Branného zákona mohol vykonávať iba vojak, ktorým v zmysle § 2 ods. 2 bola osoba odvedená (§ 15 ods. 1) a má služobnú povinnosť (§ 20). Sťažovateľ nemohol byť vojakom skôr, než bol odvedený, a vznik brannej (§ 5) či odvodovej povinnosti (§ 10) z neho ešte nerobil vojaka. Sťažovateľ však tieto branecké odvody absolvoval na jar 1986 pred nástupom na vojenské gymnázium, kam bol povolaný. Ako mladistvého „nevojaka“ ho podľa Branného zákona zaradili do štruktúr (mužstvo, družstvo, čata, rota, prápor, pluk), kde bol aj veliteľom družstva, zástupcom veliteľa čaty, pomocníkom výkonného práporčíka. Nedobrovoľne musel nastupovať do 24-hodinových dozorných služieb. O takýchto povinnostiach pri prihlasovaní na štúdium na vojenské gymnázium on ani jeho rodičia netušili. Do zálohy (civilu) odišiel sťažovateľ 31. 1. 2003 po skončení vojenskej služby. Nedbalo sa na porušovanie ustanovení školského zákona, pretože na vojenské školy a školy ministerstva vnútra sa len veľmi obmedzene vzťahujú ustanovenia § 1, § 2, § 7, § 9, § 11 ods. 1, § 12, § 15 prvej vety, § 19, § 21, § 24 až § 28, § 29 ods. 1, § 31 ods. 5, § 33 ods. 1 a 2 tohto zákona. Ostatné ustanovenia sa na vojenské školy a školy ministerstva vnútra nevzťahujú. Porušovaný mal byť aj § 2, § 5, § 83 ods. 1, § 166 ods. 1, § 167 ods. 1 a § 199 Zákonníka práce. Rovnako služobný predpis „Škol-2-2 Štatút VG SNP“, ako aj žiadosť o štúdium naň. Na žiakov sa aplikoval Trestný zákon ako na „špeciálny subjekt“, ako aj Disciplinárny poriadok ozbrojených síl ČSSR.

23. Podľa § 21 ods. 1 Branného zákona, vyhlášky ministra národnej obrany ČSR č. 20/1958 Zb. z 2. 5.1958 a vojenského predpisu Kádr-1-1, článok č. 15, mladistvým vo VG SNP vzniká služobná povinnosť dňom odvedenia, kedy sa stávajú vojenskými osobami. Pri nástupe do vojenského gymnázia bol sťažovateľovi odobraný občiansky preukaz a vydaný vojenský preukaz, aké dostávali aj ostatné vojenské osoby a branci. Tento vojenský preukaz bol „Výchádzkovou (priepustkovou) knížkou“, ktorú mal sťažovateľ pri sebe len v čase vychádzky, ktorá sa značila do „Knihy vychádzok“.

24. Okrem držania stálej (zvýšenej, plnej) bojovej pohotovosti musel sťažovateľ vykonávať aj funkciu „spojky“, aby podľa zákona o niektorých služobných pomeroch vojakov mohol kedykoľvek privolať veliteľov. Podľa sťažovateľa aj medzinárodné organizácie uvádzajú, že regrutovanie detí mladších ako 15 rokov je ťažký vojnový zločin. Za dieťa sa pritom považovala každá osoba do 18 rokov, čiže aj sťažovateľ.

25. Dohovor MOP č. 105 o zrušení nútenej práce nadobudol v SR platnosť 29. 9. 1998 v súlade s čl. 4 ods. 3 spresnené Dohovorom č. 105/1957. Zákaz nútených prác a nútených vojenských služieb je stanovený hlavne v čl. 9 Listiny základných práv a slobôd (ústavný zákon 23/1991 Zb. ktorým sa uvádza LISTINA ZÁKLADNÝCH PRÁV A SLOBÔD ako ústavný zákon Federálneho zhromaždenia Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky) a čl. 4 dohovoru. Podľa Dohovoru MOP č. 29 o nútených alebo povinných prácach (vyhlásený pod č. 506/1990 Zb.) je „nútená, alebo povinná práca“ každá práca alebo služba, ktorá sa na ktorejkoľvek osobe vymáha pod pohrozením akéhokoľvek trestu a ku ktorej sa dotknutá osoba neponúkla dobrovoľne. Podľa sťažovateľa by bolo trestom zbavenie alebo obmedzenie akéhokoľvek práva alebo slobody dotknutej osoby. Článok 2 ods. 2 tohto dohovoru stanovuje výnimky.

26. Dohovor z 4. novembra 1950 v znení protokolu č. 11 v čl. 4 uvádza zákaz otroctva a nútenej práce a v ods. 3 písm. b) uvádza, že za „*nútenú prácu, alebo povinnú prácu*“ sa na účely tohto článku nepovažuje služba vojenského charakteru. Ak títo žiaci nie sú orgánmi štátnej moci považovaní za detských vojakov, tak muselo ísť o zakázaný výkon nútených prác a naopak. V súlade s rozhodnutím ESLP vo veci Van der Mussel proti Belgicku č. 8919/80 je potrebné posúdiť, či ide o bremeno zanedbateľné, bežné, teda spôsobujúce povinnej osobe nulovú, zanedbateľnú, príp. celkom štandardnú a bežnú ujmu, kedy možno s použitím variácie na argument *de minimis* aprobovať i prácu, ktorá by inak spĺňala podmienky zakázanej nútenej práce.

27. Jednotné vojenské právne predpisy predstavoval Zákl. 1-1 (Poriadok vnútornej služby ČSLA), Zákl. 1-2 (Poriadok posádkovej a strážnej služby ČSLA), Zákl. 1-3 (Disciplinárny poriadok ozbrojených síl ČSSR), Zákl. 1-4 (Cvičebný poriadok ozbrojených síl ČSSR).

III.3. Vyjadrenie kasačného súdu:

28. Kasačný súd vo svojom vyjadrení z 21. júna 2024 poukazuje na to, že ústavná sťažnosť by mala obsahovať konkrétne skutkové a právne dôvody, ktoré mali podľa sťažovateľa viesť k porušeniu jeho základných práv a slobôd. Mala by obsahovať najmä logickú právnu argumentáciu, ktorá by odôvodnila príčinnú súvislosť medzi napadnutým postupom, resp. rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci a porušením v ústavnej sťažnosti označených práv (II. ÚS 346/2021, IV. ÚS 574/2018, IV. ÚS 359/08, IV. ÚS 198/2012).

29. Ústavná sťažnosť sťažovateľa obsahuje 53 strán textu, z ktorého cca 40 tvorí všeobecný popis tvrdenej činnosti žiakov vojenských stredných škôl, medzi ktorými sa sporadicky vyskytujú úvahy o právnom postavení týchto žiakov. Značnú časť tvoria úvahy o zaradení týchto žiakov do pracovných kategórií na účely sociálneho poistenia a časť výhrady k nesprávnemu a nekooperatívnemu prístupu ministerstva obrany pri vybavovaní žiadostí. Obsah ústavnej sťažnosti nie je prispôbený skutkovým a právnym okolnostiam prerokúvanej veci a ide o text používaný právnym zástupcom sťažovateľa štandardne vo všetkých veciach, v ktorých zastupuje účastníkov konaní pred kasačným súdom, na čo kasačný súd v napadnutom rozsudku aj upozornil. Približne 7 strán ústavnej sťažnosti tvoria odkazy na rôzne medzinárodné dokumenty, pričom vlastná ústavnoprávna argumentácia je zhrnutá na str. 46 až 49 do jedného stručného odseku ku jednému právu či slobode. Kvôli mäťúcej štruktúre ústavnej sťažnosti nie je celkom jasné, či tvrdený zásah do základných práv sťažovateľa majú predstavovať nesprávnosti pri posúdení štúdia sťažovateľa na vojenskom gymnáziu (prvých 40 strán ústavnej sťažnosti), alebo len závery vyjadrené na str. 46 až 49, kde však úplne ignoruje obsah odôvodnenia napadnutého rozsudku. Na druhej strane zastáva svoje právne názory (čiastočne naviazané na prvých 40 strán), no vôbec neuvádza, či a akú odpoveď na tieto argumenty dostal od kasačného súdu a či a prečo sa má odpoveď kasačného súdu považovať za ústavne neudržateľnú. Rovnako nepredkladá žiadnu zmysluplnú ústavnoprávnu argumentáciu, prečo by z ním označovaných ustanovení ústavy a dohovoru mali vyplývať práve tie závery pre štúdium na vojenských stredných školách, aké uvádza. Predovšetkým však sťažovateľ v ústavnej sťažnosti nepredkladá žiadnu zmysluplnú argumentáciu, prečo by ním označené porušovania základných práv žiakov mali mať vplyv na výklad zákona o sociálnom zabezpečení vojakov.

30. Ústava nadobudla účinnosť prevažne 1. októbra 1992 a môže sa tak uplatniť len na udalosti, ktoré nastali alebo trvali po tomto dni. Dohovor nadobudol pre Českú a Slovenskú Federatívnu Republiku účinnosť 18. marca 1992, a preto sa taktiež môže uplatňovať len na udalosti, ktoré nastali alebo trvali po tomto dni. Z argumentácie sťažovateľa na str. 46 až 49 ústavnej sťažnosti tak plynie, že k porušeniu jeho základného práva na slobodu a osobnú bezpečnosť; zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena; k porušeniu zákazu nútených prác a nútených služieb; nedotknuteľnosti osoby a jej súkromia; nútenej vojenskej služby; porušeniu práva na spravodlivé a uspokojujúce pracovné podmienky a na osobitné pracovné podmienky mladistvých a práva na vzdelanie malo dochádzať počas jeho štúdia na gymnáziu od 1. septembra 1986 do 2. septembra 1990. Keďže časové obdobie jeho štúdia prebehlo ešte pred účinnosťou ústavy a dohovoru, je vylúčené aplikovať sťažovateľom označené základné práva na jeho priebeh (podobne IV. ÚS 181/2021 a I. ÚS 469/2022).

31. Kasačný súd v napadnutom rozsudku posudzoval nárok sťažovateľa na výsluhový dôchodok podľa § 38 zákona o sociálnom zabezpečení vojakov. V odseku č. 9 napadnutého rozsudku zrozumiteľne vysvetlil, že nárok na tento dôchodok bol v rozhodnom čase (k 31. januáru 2003) závislý len od dosiahnutia 15 rokov služobného pomeru. Pojem „*doby trvania služobného pomeru*“ je vymedzený v § 58 daného zákona, ktorý kasačný súd zrozumiteľne a s odkazmi na príslušné ustanovenia iných právnych predpisov vysvetlil. Z neho jasne vyplýva, že služobný pomer akéhokolvek vojaka mohol vzniknúť najskôr dňom odvodu. Až od toho dňa sa totiž osoba mohla považovať za vojaka, čo jasne vyplývalo z § 15 ods. 1 Branného zákona účinného až do 31. decembra 1997 (čiže aj v čase štúdia sťažovateľa na gymnáziu v rokoch 1986 až 1990). Služobný pomer v ozbrojených silách, aký vyplýva z § 58 ods. 1 písm. b) zákona o sociálnom zabezpečení vojakov, však mohol vzniknúť najskôr po absolvovaní základnej vojenskej služby, ktorú sťažovateľ absolvoval podľa prednesu v ústavnej sťažnosti 2. februára 1991 (porov. § 24 ods. 1 zákona o niektorých služobných pomeroch vojakov). Uvedené otázky jasne vysvetlil kasačný súd v odseku č. 11 odôvodnenia napadnutého rozsudku. Na základe uvedeného dospel k nepochybnému záveru, že štúdiom na vojenskom gymnáziu sťažovateľa v rokoch 1986 až 1990 nemožno považovať za obdobie služby v tomto zmysle.

32. Ústavný súd pritom odobril tento právny záver ako ústavne udržateľný za podobných skutkových okolností [vojakovi pôvodne priznaný výsluhový príspevok, proti ktorému sa neodvolal a až následne žiadal zohľadnenie obdobia štúdia (IV. ÚS 181/2021)]. Rovnako posúdil ústavný súd aj obdobie štúdia na vojenskej strednej škole vo veci sp. zn. I. ÚS 346/2020.

33. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti proti uvedeným záverom nepredložil žiadnu zmysluplnú argumentáciu. Na prvých 40 stranách svojej ústavnej sťažnosti ponecháva ustanovenia citované kasačným súdom v napadnutom rozsudku nepovšimnuté. Na str. 9 tvrdí, že žiaci vojenských škôl podliehali vojenskému disciplinárnemu právu, ignorujúc, že podľa § 13 zákona o niektorých služobných pomeroch vojakov sa vojenská disciplína týkala len vojakov, ktorým sa občan podľa § 15 ods. 1 Branného zákona stal až dňom odvodu. Sťažovateľ taktiež nevysvetlil, do ktorej kategórie osôb v § 14 zákona o niektorých služobných pomeroch vojakov mali žiaci vojenských škôl patriť, ak neboli vojakmi, neboli povolani do zvláštnej služby ani na osobné úkony a jednoznačne neboli ani vojnovými zajatcami. Rovnako absurdné sú sťažovateľove úvahy, že žiaci vojenského gymnázia mohli spáchať trestné činy vojenské, keďže páchatelia boli vymedzení v § 90 ods. 1 a 3 Trestného zákona v podstate zhodne ako v citovanom ustanovení. Vedenie záznamov

o odmenách a trestoch pre žiakov vojenských gymnázií vylučoval už čl. 33 pomôcky s názvom „*Postavenie, práva a povinnosti žiakov vojenských stredných škôl*“ z 30. apríla 1970 (Škol-51-11/s) s jej neskoršími doplnkami (Časová verzia predpisu účinná do 31. augusta 1979).

34. Kasačný súd v napadnutom rozsudku (ods. 12 až 14 odôvodnenia) podrobne vysvetlil, aké predpisy sa vzťahovali na sťažovateľa počas jeho štúdia na vojenskom gymnáziu a akým právnym a služobným predpisom tieto gymnáziá podliehali. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti nijako nereaguje na toto odôvodnenie, len opakuje svoje už vyvrátené argumenty. Na str. 4 až 7 sťažovateľ obsiahlo argumentuje zákonom č. 186/1960 Zb. o sústave výchovy a vzdelávania (školský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „starý školský zákon“) a štatútom vojenských gymnázií z roku 1972, ignorujúc, že jeho štúdium prebiehalo v rokoch 1986 až 1990, teda za účinnosti zákona č. 29/1984 Zb. o sústave základných a stredných škôl v znení neskorších predpisov (školský zákon) (ďalej len „školský zákon“) a na to nadväzujúceho odborného vykonávacieho predpisu Federálneho ministerstva obrany „*Ustanovenia pre vojenské stredné školy ČSLA*“ z 30. júna 1982 (Škol-1-2/s) s neskoršími doplnkami. V čl. 14 napadnutého rozsudku kasačný súd poukázal na obsah článkov tohto predpisu, ktorý jasne stanovil, že žiaci nekonajú vojenskú službu a ustanovenia základných poriadkov sa na nich vzťahujú len primerane k veku a v rozsahu potrebnom na prípravu na službu v ozbrojených silách, pričom vnútorný poriadok vojenských škôl upravoval len tento predpis, nie základné poriadky. Prílohou č. 1 tohto predpisu bol nový štatút vojenských stredných škôl, ktorý upravoval život žiakov na vojenskom internáte. V odseku 13 napadnutého rozsudku kasačný súd porovnaním s vyhláškou pre civilné stredné školy uviedol, že organizácia života a štúdia upravené v týchto vyhláškach sa podobali ustanoveniam citovaného vojenského predpisu. Bez ohľadu na to však ani organizácia štúdia na vojenskej strednej škole nič nemenila na tom, že toto štúdium žiaden vtedajší predpis a ani § 58 zákona o sociálnom zabezpečení vojakov nepovažoval za vojenskú službu alebo dobu služobného pomeru v ozbrojených silách.

35. Sťažovateľ opakovane „*expresívne vykresľuje svoje stredoškolské štúdium ako mučenie*“ (citácia z IV. ÚS 181/2021 a I. ÚS 469/2022), resp. ako nútenú službu. Opomína však, že na štúdium bol prijatý na základe vlastného prejavu vôle – prihlášky na štúdium, ktoré za neho urobili jeho rodičia – zákonní zástupcovia v zmysle § 36 zákona č. 94/1963 Zb. Zákon o rodine v znení neskorších predpisov a toto štúdium bolo možné kedykoľvek ukončiť (hoci za náhradu poskytnutých materiálnych plnení, ak sa na to zaviazal – porovnaj stanovisko najvyššieho súdu sp. zn. Cpj 149/64). Zo žiadneho ustanovenia školského zákona ani príslušných vojenských predpisov nevyplývalo, že by bol žiak povinný zotrvať v tomto štúdiu proti svojej vôli. Tvrdenia o „*detských vojakoch*“ taktiež nie sú podložené žiadnou právnou argumentáciou, rovnako ako absentovala aj v kasačnej sťažnosti, o ktorej sa napadnutým rozsudkom rozhodlo. Kasačný súd však pre priblíženie uvádza, že termín detskí vojaci (*child soldiers*) sa používa v súvislosti s účasťou detí v ozbrojených konfliktoch. Podľa čl. 77 ods. 2 Dodatkového protokolu k Ženevským dohovorom z 12. augusta 1949 o ochrane obetí medzinárodných ozbrojených konfliktov (platného pre ČSFR od 14. augusta 1990) strany v konflikte urobia všetky možné opatrenia, aby deti, ktoré nedosiahli vek 15 rokov, sa priamo nezúčastnili na nepriateľských akciách, a predovšetkým sa zdržia toho, aby ich povolávali do svojich ozbrojených síl. Pri povolávaní osôb, ktoré dosiahli vek 15 rokov, ale nedosiahli vek 18 rokov, sa budú strany v konflikte snažiť dávať prednosť starším osobám. Zhodná úprava bola neskôr obsiahnutá v čl. 38 Dohovoru o právach dieťaťa (platného pre ČSFR od 6. februára 1991). Napokon v roku 2000 bol dohodnutý Opčný protokol k tomuto

dohovoru o účasti detí v ozbrojených konfliktoch (pre Slovenskú republiku platný od 7. augusta 2006), ktorý sa však tiež venuje podľa čl. 1 až 3 len účasti osôb mladších ako 18 rokov na nepriateľských akciách a zákazu ich povinného povolávania do ozbrojených síl. Uvedené dohovory nadobudli platnosť až po tom, keď sťažovateľ dokončil štúdium na vojenskom gymnáziu, a preto ich nemožno na toto obdobie aplikovať. Navyše sa tieto dohovory týkajú len priamej účasti osôb mladších ako 15 rokov, resp. neskôr 18 rokov na nepriateľských akciách, teda v bojoch. Nezakazujú, aby osoby mladšie ako 18 rokov študovali na vojenských školách a aby sa (primerane veku – porov. cit. čl. 18 „*Ustanovení pre vojenské školy ČSLA*“) pripravovali na budúcu službu v ozbrojených silách.

36. Sťažovateľova argumentácia vychádza z nesprávnych predpokladov, nenadväzuje na právne normy upravujúce štúdium na vojenskom gymnáziu, prípadne právne pomery vojakov, ba dokonca pracuje s názormi, ktoré sú s týmito predpismi v priamom rozpore. Argumentácia sťažovateľa nijako nepodporuje tvrdenie sťažovateľa o neústavnosti napadnutého rozsudku. Preto kasačný súd navrhuje ústavnej sťažnosti ako nedôvodnej nevyhovieť. Zároveň nárok na finančné zadost'učinenie považuje za absurdný a poukazuje na to, že ak by došlo k vyhoveniu sťažnosti sťažovateľa, už samotným zrušením napadnutého rozsudku by došlo k náprave (rovnako nález sp. zn. IV. ÚS 601/2022 z 9. marca 2023, boby 61 a 62). Okrem toho sumy primeraného zadost'učinenia v takejto výške ESLP priznáva pri zásahu do fundamentálnych základných práv (najmä právo na život) (napr. Mižigárová vs. Slovensko, bod 129).

III.4. Replika sťažovateľa:

37. Sťažovateľ podaním z 10. júla 2024 poskytol repliku k vyjadreniu kasačného súdu, krajského súdu a predsedníčky senátu krajského súdu. Sťažovateľ tu neustále rekapituluje rovnaké skutkové, ako aj právne závery ako v ústavnej sťažnosti a svojej odpovedi z 8. júna 2024, preto je ich opakovanie neúčelné.

IV.

38. Predmetom ústavnej sťažnosti je námietka porušenia základných práv označených v odôvodnení tohto nálezu, a to napadnutým rozsudkom a napadnutým rozsudkom krajského súdu.

39. Pokiaľ sťažovateľ namieta porušenie čl. 12 ods. 1 ústavy, ústavný súd dáva do pozornosti svoju stabilizovanú judikatúru, v ktorej zdôrazňuje, že čl. 12 ods. 1 má charakter ústavného princípu, ktorý sú povinné rešpektovať všetky orgány verejnej moci pri výklade a uplatňovaní ústavy. Tieto ustanovenia ústavy sú vždy implicitnou súčasťou rozhodovania ústavného súdu, t. j. aj jeho rozhodovania o porušovaní základných práv a slobôd garantovaných ústavou podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, a preto ak ústavný súd nedospeje k záveru, že boli porušené základné práva a slobody sťažovateľa, neexistuje ani dôvod na vyslovenie porušenia označeného ustanovenia ústavy (m. m. IV. ÚS 119/07).

40. Ústavný súd vo vzťahu k čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru už judikoval, že formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv

nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07) a ich prípadné porušenie možno preskúmať spoločne.

IV.1. Vo vzťahu ku krajskému súdu:

41. Aj napriek tomu, že došlo k prijatiu ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie v celom rozsahu, z dikcie § 56 ods. 2 úvodnej vety zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) je odmietnutie v rámci predbežného prerokovania len možnosťou. Zo znenia zákona o ústavnom súde implicitne vyplýva, že aj po prijatí veci na ďalšie konanie je možné návrh z procesných dôvodov odmietnuť, keďže prijatie veci na ďalšie konanie nezakladá prekážku rozhodnutej veci v časti splnenia procesných podmienok (III. ÚS 231/2020, III. ÚS 167/2021).

42. Sťažovateľ bol oprávnený proti napadnutému rozsudku krajského súdu podať opravný prostriedok v podobe kasačnej sťažnosti, čo aj využil. Kasačná sťažnosť predstavovala účinný prostriedok, prostredníctvom ktorého následne kasačný súd poskytoval súdnu ochranu jeho základným právam i právam zaručeným dohovorom, ktorých porušenie sťažovateľ namieta v ústavnej sťažnosti. Je tak naplnená ústavná podmienka pre aktiváciu princípu subsidiarity podľa čl. 127 ods. 1 ústavy („ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“), ktorá ústavnému súdu odníma právomoc konať a rozhodovať o ochrane označených základných práv i práva podľa dohovoru napadnutým rozsudkom krajského súdu. Ústavný súd preto ústavnú sťažnosť v tejto časti odmietol pre nedostatok svojej právomoci na jej prerokovanie podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde.

IV.2. Vo vzťahu ku kasačnému súdu:

43. Ústavný súd nepatrí do systému všeobecných súdov, ale v zmysle čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. V dôsledku toho nie je oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkového stavu. Ústavný súd nezastupuje všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Jeho úloha sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie veci všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natolko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (m. m. III. ÚS 697/2021).

44. Jedným z aspektov práva na spravodlivý proces, ktorý je chránený v čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, je okrem práva domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde (prístup k súdu) aj právo na určitú kvalitu súdneho konania, ktorej súčasťou je aj právo účastníka na dostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia. Právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia síce neznamená, že súd musí dať podrobnú odpoveď na každý argument účastníka konania, avšak z odôvodnenia rozhodnutia musia byť zrejme všetky pre rozhodnutie podstatné skutočnosti objasňujúce skutkový a právny základ rozhodnutia. Rovnako EŠLP

vo svojej judikatúre zdôrazňuje, že nie je nutné dávať odpoveď na každý argument strany konania vrátane tých, ktoré sú pre rozhodnutie bezvýznamné. Ak však ide o kľúčový argument, vyžaduje sa práve naň špecifická odpoveď (Ruiz Torija proti Španielsku z 9. 12. 1994, Higgins proti Francúzsku z 19. 2. 1998...).

45. Pokiaľ ide o napadnutý rozsudok kasačného súdu, treba poukázať na špecifickú povahu správneho súdnictva, ktorého úlohou nie je nahrádzať činnosť orgánov verejnej správy, ale len preskúmať zákonnosť rozhodnutí a postupov orgánov verejnej správy, teda preskúmať to, či kompetentné orgány pri riešení konkrétnych otázok vymedzených v návrhu rešpektovali príslušné hmotnoprávne a procesnoprávne predpisy. Z toho vyplýva, že správny súd nie je súdom skutkovým, ale je súdom, ktorý posudzuje len právne otázky napadnutých rozhodnutí a postupu orgánov verejnej správy, teda orgánov inej ako súdnej sústavy (podobne IV. ÚS 127/2012). Napadnutý rozsudok kasačného súdu tak nemožno hodnotiť izolovane, ale iba v kontexte s rozsudkom krajského súdu a rozhodnutiami správnych orgánov, ktoré mu predchádzali.

46. K námietke sťažovateľa, že bol ako detský vojak zneužívaný na vojenský výcvik a prípravu, možno uviesť len to, že vzhľadom na to, že vzdelávanie na vojenských stredných školách bolo zamerané na prípravu žiakov na službu vojakov z povolania, bol logicky výchovnovzdelávací proces upravený tak, aby čo najviac simuloval pomery v ozbrojených silách. To však samo osebe nerobilo zo štúdia na vojenskej strednej škole výkon vojenskej služby. Nikto nespochybňuje prísne vymáhanie dodržiavania disciplíny a praktiky, ktoré by boli v súčasných podmienkach neaplikovateľné. Sťažovateľ si však musí súčasne uvedomiť, že v rozhodnom čase študoval stále v totalitnom štáte, v ktorého záujme nebolo priznať občanom taký rozsah základných práv, ako im boli neskôr priznané ústavou. Rovnako nebolo v „predrevolučnom“ období v záujme štátu pristupovať k dohovorom a akýmkoľvek formám medzinárodných záväzkov, ktoré by občanom priznávali viac práv, než im bol totalitný štát ochotný priznať. Sťažovateľ si základné práva a práva nemôže uplatňovať retroaktívne. Ústavný súd v uznesení č. k. II. ÚS 363/2023-37 z 9. augusta 2023 uviedol: „*V súvislosti s námietkami týkajúcimi sa nedodržiavania viacerých medzinárodných zmlúv ústavný súd uvádza, že niektoré v rozhodnom čase neexistovali, prípadne štát nimi nebol viazaný alebo ich jednoducho nedodržiaval. V danej súvislosti poznamenáva, že právnym prostriedkom na riešenie uvedených námietok sťažovateľa boli reštitučné zákony, ktorých účelom bolo naprávať krivdy, ku ktorým došlo pred rokom 1990. Vzhľadom na charakter námietok uplatňovaných sťažovateľom môže ako príklad poslúžiť zákon č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách v znení neskorších predpisov (m. m. II. ÚS 246/2020).*“

47. K námietke sťažovateľa, ktorou žiadal o zaradenie do I. či II. kategórie funkcií od dovŕšenia 15 roku veku, mu už ministerstvo obrany uviedlo, že keďže žiaci vojenských stredných škôl nevykonávali vojenskú službu, nebolo ich štúdium zaradované do I. či II. kategórie funkcií. Služné žiakov tak nepodliehalo ani dani zo mzdy podľa zákona č. 88/1952 Zb. o materiálnom zabezpečení príslušníkov ozbrojených síl v znení neskorších predpisov, a tak nie je považované za príjem na účely sociálneho zabezpečenia. Zároveň zo zákona o sociálnom zabezpečení vojakov jasne vyplýva, že pre vznik nároku na výsluhový dôchodok nie je vôbec podstatné zaradenie funkcie vojaka do kategórie, ale len doba trvania služby. Preto je sťažovateľovo namietanie zaradovania do funkcií či kategórií v rámci služby irelevantné.

48. Ministerstvo obrany vo svojom vyjadrení z 15. októbra 2013 JUDr. Mariánovi Ďurinovi – generálnemu sekretárovi Českej a Slovenskej obci delostreleckej uviedlo, že „*Služba vojakov z povolania, vojenská základná služba, ako aj ďalšia služba na vojenských školách, vykonávaná do 31. decembra 1999, sa na účely výpočtu starobného a invalidného dôchodku zo všeobecného systému sociálneho poistenia zhodnocuje v I. a II. kategórii funkcií, a bude sa takto zhodnocovať až do 31. decembra 2023. To platí aj pre obdobie štúdia na VSOŠ, pokiaľ bolo súčasne výkonom základnej vojenskej služby.*“. Na sťažovateľa sa nič z uvedeného nevzťahuje. Podľa Branného zákona mohol byť občan vojakom najskôr od prvého dňa kalendárneho roka, v ktorom dosiahol 17 rokov. „*Z toho vyplýva, že činnosť ktorú vykonával pred nástupom na základnú vojenskú službu, nebola výkonom vojenskej služby aj keď mohla v rôznom rozsahu a intenzite vykazovať znaky vojenskej služby alebo znaky zamestnania, ktoré odôvodňujú zaradenie do I. alebo II. pracovnej kategórie... vo všeobecnom systéme dôchodkového poistenia sa u občanov, ktorí neboli vojakmi z povolania, výkon základnej vojenskej služby nezhodnocuje v I. alebo II. kategórii, ale iba v III. pracovnej kategórii... sa nejaví ako reálne, aby občanom, ktorí boli vojakmi z povolania, sa na účely priznania starobného dôchodku zo všeobecného systému dôchodkového poistenia zhodnocovala v I. alebo II. pracovnej kategórii nielen doba výkonu základnej vojenskej služby počas 3. a 4. ročníka štúdia na VSOŠ, ale aj doba štúdia v 1. a 2. ročníku, ktorá predchádzala nástupu na základnú vojenskú službu.*“. Takýto prístup by len prehľbil nerovnaké hodnotenie kategorizácie zamestnaní na účely dôchodkového poistenia u bývalých vojakov z povolania a ostatných občanov.

49. K námietke sťažovateľa, že sa kasačný súd nevysporiadal so všetkými relevantnými dôkazmi, ústavný súd dodáva, že už správny súd spravidla nie je súdom skutkovým, ale je súdom, ktorý posudzuje iba právne otázky napadnutého postupu alebo rozhodnutia orgánu verejnej správy (IV. ÚS 596/2012, I. ÚS 178/2014, III. ÚS 502/2015, II. ÚS 588/2016). Sťažovateľ, ktorý je v konaní pred ústavným súdom kvalifikovane právne zastúpený, stavia ústavný súd práve do pozície súdu vyššej (ďalšej) inštancie, ktorý by mal nanovo prehodnocovať skutkový stav a z neho vyplývajúce právne závery. Takýto postup však s odkazom na už citovanú judikatúru nie je v konaní podľa čl. 127 ústavy možný.

50. K nosnej námietke sťažovateľa, ktorou sa dožaduje, aby ministerstvo obrany akceptovalo dobu, ktorú strávil na gymnáziu, ako výkon vojenskej služby vo vzťahu k posúdeniu jeho nároku na výsluhový dôchodok, bolo sťažovateľovi vysvetlené, že ani zákon č. 114/1998 Z. z., ani zákon o sociálnom zabezpečení vojakov neustanovovali, že by bolo štúdium na VSOŠ považované za vojenskú službu, pričom sám sťažovateľ neuviedol žiaden právny predpis, ktorý by jeho tvrdenia podporil. Činnosť žiakov gymnázia nepredstavovala povinnosti v rámci Branného zákona. V zmysle § 24 ods. 1 zákona č. 76/1959 Zb. bol možný vznik služobného pomeru vojaka z povolania až po vykonaní základnej služby, čiže nemohol vzniknúť žiakovi vojenskej strednej školy. Branný zákon v § 2 ods. 1 (v znení účinnom do 31. decembra 1997) uvádzal, že ozbrojené sily tvorí predovšetkým vojsko, ktorým sa podľa § 2 ods. 2 rozumie súhrn vojakov, teda osôb, ktoré boli odvedené a majú služobnú povinnosť. Z toho jasne vyplýva, že osobu nemožno považovať za vojaka skôr, než bola odvedená. Čiže štúdium na vojenskej strednej škole nie je subsumovateľné pod § 58 ods. 1 zákona o sociálnom zabezpečení vojakov, a tak ho nemožno ani zaradiť do doby služby v zmysle § 38 ods. 1 tohto zákona. Navyše, kasačný súd sa vo svojej judikatúre

už opakovane a podrobne zaoberal povahou štúdia na vojenských stredných školách (porov. napríklad rozsudky sp. zn. 7 Sk 23/2020 alebo sp. zn. 7 Sk 14/2021).

51. K porušovaniu základných práv a práv, ktoré sťažovateľ označil, malo dochádzať počas jeho štúdia na vojenskom gymnáziu v čase od 1. 9. 1986 do 2. 9. 1990, čiže ešte pred účinnosťou ústavy aj dohovoru, preto sú tieto základné práva a práva na priebeh jeho štúdia neaplikovateľné. (sp. zn. IV. ÚS 181/2021 a I. ÚS 469/2022).

52. Obdobne rozhodoval ústavný súd aj v minulosti za veľmi podobných skutkových okolností, keď vojakovi bol pôvodne priznaný výsluhový príspevok, proti ktorému sa neodvolal, a až následne žiadal zohľadnenie obdobia štúdia (napr. uvedené sp. zn. IV. ÚS 181/2021 alebo sp. zn. I. ÚS 356/2020)).

53. Vojenský úrad sociálneho zabezpečenia rozhodnutím č. 65407027187508/2-VÚSZ/DO z 23. 2. 2023 priznal sťažovateľovi výsluhový príspevok vo výške 4 162 Sk za obdobie do 31. januára 2003 podľa § 31 a § 123 zákona o sociálnom zabezpečení vojakov (v znení do 30. apríla 2013) na obdobie od 1. februára 2003 do 31. januára 2007. Následným rozhodnutím z 23. februára 2003 podľa § 123 ods. 1 a § 33 zákona o sociálnom zabezpečení vojakov priznal sťažovateľovi odchodné 130 063 Sk. Jeho žiadosti o výsluhový dôchodok však už nebolo vyhovené, keďže sťažovateľ neabsolvoval 15 rokov vojenskej služby, v dôsledku čoho mu nevznikol nárok na výsluhový dôchodok. Sťažovateľ sa neodvolal, rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť a príspevok mu bol počas určeného obdobia aj vyplácaný. Vzhľadom na už uvedené sa sťažovateľ nemôže považovať za sociálne opomenutého.

54. Ústavný súd poukazuje na svoje nedávne uznesenie v obdobnej veci sp. zn. II. ÚS 243/2024 zo 14. mája 2024, kde ústavný súd dospel k rovnakým právnym záverom a odobril závery rozsudku kasačného súdu sp. zn. 6Ssk/17/2022 z 27. júla 2023.

55. Napokon k tvrdenej arbitrárnosti napadnutého rozsudku ústavný súd dodáva, že z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predkladaným výkladom všeobecne záväzných právnych predpisov, rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami, ale ani právo vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, I. ÚS 97/97, II. ÚS 3/97, II. ÚS 251/03).

56. Ústavný súd po preskúmaní odôvodnenia napadnutého rozsudku ako celku dospel k presvedčeniu, že nevybočuje z aplikačnej praxe kasačného súdu v súvislosti s posudzovaním žiadosti sťažovateľa o prepočítanie starobného dôchodku, nemožno mu pripísať charakter excesu, ktorý by v sebe zahŕňal črty svojvôle, a je preto potrebné ho považovať za výraz autonómneho súdneho rozhodovania, do ktorého ústavný súd nemá dôvod v tomto prípade zasahovať.

57. Závery, ku ktorým kasačný súd dospel, tak nemožno označiť za svojvoľné (arbitrárne). Skutočnosť, že sťažovateľ sa s právnym názorom všeobecných súdov nestotožňuje, nestačí na prijatie záveru o zjavnej arbitrárnosti napadnutého rozsudku. Aj stabilná rozhodovacia činnosť ústavného súdu (II. ÚS 4/94, II. ÚS 3/97, I. ÚS 204/2010) rešpektuje názor, podľa ktorého nemožno právo na súdnu ochranu stotožňovať s procesným úspechom.

58. Napadnutý rozsudok je zároveň akceptovateľným spôsobom odôvodnený a dáva jasnú odpoveď na všetky relevantné námietky a argumenty, ktoré uplatnil sťažovateľ. Napadnutý rozsudok nebol

spôsobilý porušiť základné práva a práva sťažovateľa, ktoré označil v ústavnej sťažnosti. Ústavný súd preto ústavnej sťažnosti sťažovateľa nevyhovuje.

59. Keďže ústavný súd ústavnej sťažnosti nevyhovел, bolo už bez právneho významu zaoberať sa ďalšími návrhmi sťažovateľa.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 6. novembra 2024

Robert Šorl
predseda senátu